

ВІДГУК

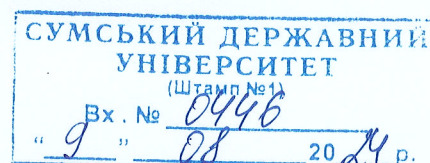
Офіційного опонента

на дисертаційну роботу **Франко Людмили Сергіївни**
на тему «**Державна інноваційна політика в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки України**», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю **08.00.03 – економіка та управління національним господарством**

Актуальність теми дослідження та зв'язок роботи з державними та науковими програмами, темами, планами

Інноваційна політика будь-якої країни виступає основою для вибору інноваційної стратегії, вдосконалення інноваційних програм і проектів, пропонуючи критерії їх відбору та оцінювання. У період відбудови України та відновлення її економічної системи, роль державної інноваційної політики полягатиме у забезпеченні впровадження технічних і технологічних інновацій до процесу становлення системи ринкових факторів виробництва, а успішна реалізація інноваційної стратегії дозволить державі раціонально використовувати ресурсний потенціал країни, насамперед інтелектуальний, і здійснювати заходи з підтримки найперспективніших високотехнологічних галузей і підприємств, забезпечуючи перехід економічної системи у якісно вищий рівень для підвищення конкурентоспроможності економіки України. Тому пошук оптимальних шляхів і механізмів реалізації виваженої інноваційної політики є на сьогодні для України надзвичайно актуальною темою дослідження.

Обрана здобувачкою тема дослідження безпосередньо пов'язана із планами наукових досліджень Полтавського університету економіки і торгівлі, а одержані результати відображено у науково-дослідницьких роботах за темами: «Інформація, комунікація та управління знаннями соціально-економічних систем в умовах нової реальності» (номер державної реєстрації 0123U103799), в межах цієї теми дисертантка дослідила ефективність державної інноваційної політики щодо захисту інтелектуальної власності; «Сучасні процеси глобалізації: рушійні сили, мегатренди, суперечності» номер державної реєстрації 0113U006220), де

здобувачка визначила шляхи державного стимулювання інноваційної активності промислових підприємств.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлений раціональною й внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Аналіз дослідження основних наукових висновків, проведених розрахунків дозволяє стверджувати, що ключові результати достатньою мірою обґрунтовані. Їхня наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки отримані внаслідок ґрунтовної аналітичної роботи. В основу дисертаційної роботи вкладені прийоми економічного аналізу, вивчення значної кількості праць провідних вітчизняних та іноземних науковців, а також достатній обсяг апробації результатів проведеного дослідження.

Дисертанткою окреслено і лаконічно сформовано мету і завдання наукового дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до їх виконання, розроблено і апробовано наведені пропозиції, які є науковим способом вирішення завдань поставлених у роботі. Об'єкт і предмет дослідження визначено відповідно до встановлених вимог. Зміст сформульованих завдань є логічно узгодженим, а їхня кількість є достатньою для розкриття теми.

Варто наголосити, що завдання дослідження, положення наукової новизни, результати та висновки є логічно взаємопов'язаними і отримані здобувачкою особисто. Достовірність отриманих результатів підтверджена опублікованими у фахових наукових періодичних виданнях й оприлюдненням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Робота має логічну структуру, включає три блоки, а її зміст відповідає назві теми й поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження. Аналізуючи дисертаційну роботу Франко Л.С., необхідно відзначити, що

здобувачка не лише констатує факт проблемних аспектів у реалізації державної інноваційної політики, а й визначає напрями переорієнтації інноваційної політики, що знайшло відображення у дорожній карті реалізації секторальних пріоритетів інноваційного розвитку регіонів України (п. 3.3, ст. 187-215).

Теоретичні напрацювання здобувачки, які містяться у першому розділі є показовими щодо розуміння проблеми та методологічного вектору розв'язання поставлених завдань, окрім того, вона визначає їх як основу для формування власної дослідницької концепції державної інноваційної політики у контексті забезпечення конкурентоспроможності України. В якості базових секторів конкурентної парадигми інноваційного розвитку національної економіки визначено: інноваційний розвиток бізнес-середовища; інтелектуальна власність; інновації в промисловості; екоінновації; менеджмент інновацій; диджитал-інновації (п. 1.3, ст. 59-79).

Не можна не відзначити досить вдало розроблений авторкою науково-методичний підхід для визначення країн-бенчмарків, на досвід і кращі практики яких у сфері забезпечення конкурентоспроможності слід орієнтуватися Україні в процесі розбудови інституційних умов для розвитку бізнесу та реалізації державної інноваційної політики (рис. 3). Систему показників склали показники що характеризують бізнес-середовище (індикатор бізнес-опитування ділових настроїв (Bc); індекс економічної свободи,% (Iec); контроль корупції (Kk); індекс загроз безпеки (Izb); політика ведення бізнесу (Pb) та стабільність роботи для бізнесу (St)) і показники, що характеризують результативність державної інноваційної політики (високотехнологічний експорт (Hte); відсоток експорту високих технологій у структурі експорту промислової продукції (Dht); патентні заявки резидентів (P); результати знань і технологій (Rk); творчі результати (Cr)) по 39 країнах за 2022-2023 роки. Авторкою здійснено розрахунок результативності державної інноваційної політики та розрахунок інтегрального індексу розвитку бізнес-середовища по 39 країнах, що дозволило що зробити сегментацію країн за рівнем готовності до створення бізнес-середовища, що сприяє інноваційному розвитку, і побудувати матрицю

відповідності бізнес-середовища в країні умовам ефективної реалізації державної інноваційної політики. На основі проведених авторкою розрахунків було виявлено, що Україна належить до складу країн-аутсайдерів, тоді як країнами-лідерами за рівнем готовності до створення бізнес-середовища, що сприяє інноваційному розвитку, є Японія, Великобританія та Південна Корея, досвід яких доцільно враховувати в державній інноваційній політиці (п. 2.1, ст. 94-100).

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертації Людмили Франко представлені результати вирішення важливого завдання та розробки науково-практичних рекомендацій щодо реалізації державної інноваційної політики в контексті підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Основні положення дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну полягають у такому:

- здійснення кластеризації регіонів України за впливом показників інноваційного розвитку на індекс конкурентоспроможності регіону за допомогою нейромережевого моделювання на основі карт Кохонена, що дозволило надати адресні рекомендації щодо стимулювання інноваційного розвитку по регіонах залежно від специфічних особливостей кожного кластера;
- оцінка впливу на рейтинг конкурентоспроможності України та країн ЄС середньозважених стандартизованих значень міжнародних індексів, що характеризують інноваційні трансформації за виділеними секторами: інноваційний розвиток бізнес-середовища, інновації в промисловості, менеджмент інновацій, екоінновації, диджитал-інновації, інтелектуальна власність на основі застосування інструментарію нейромережевого моделювання, що дало змогу визначити головні інноваційні секторальні детермінанти конкурентоспроможності країни;
- матрична сегментація країн залежно від співвідношення інтегральних індексів розвитку бізнес-середовища та результативності

державної інноваційної політики для визначення країн-бенчмарків, досвід яких має використовуватися як кращі практики формування бізнес-середовища в країні, що є найбільш сприятливим для інноваційного розвитку;

- здійснення кластеризації країн за ефективністю державної політики щодо захисту інтелектуальної власності як складової державної інноваційної політики для виявлення основних проблем в реалізації державної політики захисту інтелектуальної власності в Україні та виокремлення рекомендацій щодо їх вирішення;

- обґрунтування детермінант зростання масштабів інноваційної діяльності, шляхом перевірки запропонованих гіпотез щодо залежності динаміки зростання чисельності інноваційно-активних підприємств та обсягів реалізованої ними продукції від інноваційно-орієнтованої інвестиційної активності держави та бізнесу, а також від більш усвідомленого ставлення бізнесу до результатів підприємницької активності на основі кореляційно-регресійного аналізу за даними України та європейських країн, що дозволило підтвердити головну роль інвестиційної складової державної інноваційної політики в активізації інноваційної активності бізнесу;

- доведення взаємозв'язку між державною інноваційною політикою та конкурентоспроможністю національної економіки через поєднання аналізу наукового доробку (інструментарій Vosviewer), аналізу суспільного інтересу до цієї тематики (інструментарій Google Trends) та кореляційного аналізу (підтвердження залежності індексу конкурентоспроможності від Глобального інноваційного індексу), що дозволило виділити основні тематичні напрями, у межах досліджується взаємозв'язок державної інноваційної політики і конкурентоспроможності національної економіки, які стали базовими секторами авторської дослідницької концепції;

- визначення пріоритетних напрямів формування національної стратегії трансферу інноваційних технологій, на основі результатів проведеного двоетапного опитування (у довоєнний період та під час воєнного стану в Україні) регіональних експертів, діяльність яких пов'язана із розробкою

державної інноваційної політики, що дало змогу виявити, що довоєнна конкурентна стратегія трансферу інновацій, має бути замінена на оборонну, основними пріоритетами якої є розвиток MilitaryTech та забезпечення безпеки країни тощо.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 13 наукових праць загальним обсягом 7,37 д. а. (особисто авторці належить 6,4 д. а.). В наукових фахових виданнях України опубліковано 7 статей; 1 – підрозділ колективної монографії; 5 – публікації апробаційного характеру.

Теоретична та практична значимість отриманих результатів для науки і практики

Основні положення дисертації, які мають практичну значущість, пройшли апробацію і прийняті до впровадження в діяльності: Комітет Верховної Ради України з питань бюджету взято до уваги пропозиції щодо покращення інноваційного розвитку регіонів України при формуванні бюджетної політики як складової загальної державної інноваційної політики України (довідка № 332/12/14 від 14.12.2023 р.); Агенція регіонального розвитку Полтавської області «Офіс Євроінтеграції» враховано пропозиції щодо реалізації державної інноваційної політики в межах 2 кластеру при розробці Стратегій розвитку громад Полтавської області (довідка № 325/1 від 08.12.2023 р.); Полтавська міська рада враховано заходи щодо стимулювання зеленого виробництва та розумного поводження із відходами при коригуванні та розробці стратегічних і програмних документів м. Полтава (довідка № 01-10-01-4-25/23 від 21.12.2023 р.); Полтавська торгово-промислова палата враховано пропозиції щодо використання інструментів інноваційного розвитку в політиці модернізації промисловості країни та регіону (довідка № 24.14-02/894 від 28.12.2023 р.); Центр підтримки підприємців Дія. Бізнес у Полтаві взято до уваги пропозиції щодо інтегрування результатів технологічного прогресу Індустрії 4.0 в

інноваційну політику післявоєнного відновлення України (довідка № 233 від 15.12.2023 р.).

Науково-методичні результати дисертаційної роботи використовуються при підготовці навчально-методичних матеріалів і викладанні дисциплін, зокрема: «Державне регулювання економіки та підприємницьке право», «Менеджмент інновацій», «Державна політика в соціогуманітарній сфері» в Полтавському університеті економіки і торгівлі (довідка № 01-10/137а від 24.10.2023 р.).

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій, а його зміст повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки і рекомендації наведені в роботі, авторефераті і наукових працях Франко Л. С., частково відрізняючись деталізацією викладу.

Дотримання правил академічної доброчесності

У дисертаційній роботі Людмили Франко не виявлено порушень академічної доброчесності. Використання ідей, результатів, текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертацію Франко Л.С., необхідно зазначити деякі зауваження та побажання, виділити окремі висновки здобувачки, що, на нашу думку, є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування чи уточнення:

По-перше, у дисертації, на ст. 37 представлена візуалізація розуміння авторкою сучасної макроконкурентної парадигми політики інноваційного розвитку національної економіки (рис. 1.6 дисертації), відповідно якої драйвери інноваційної політики держави розподіляються на зовнішні та внутрішні. В описовій частині наведена коротка характеристика окремих компотент, що

можуть виступати як фактори стимулювання чи фактори стримування політики інноваційного розвитку національної економіки. На нашу думку, цю частину дослідження, було б корисно доповнити ширшим викладом авторського розуміння сутності та особливостей зовнішніх та внутрішніх драйверів інноваційної політики, їх впливу та зв'язку з іншими драйверами реалізації інноваційної політики.

По-друге, у дисертаційній роботі, на ст. 48 представлено матрицю впливу інструментів інноваційної політики на конкурентоспроможність країни. Серед переліку різних інструментів інноваційної політики дисертантка виділяє кластерну політику та міжнародне співробітництво як інструменти, які мають найбільш значну релевантність впливу на всі запропоновані автором індикатори конкурентоспроможності країни: ефективна інфраструктура, науково-технічна база, рівень освіти, рівень корупції, бізнес-клімат, стабільність і безпека. Водночас із тексту дисертації не вдалося з'ясувати, чому саме ці інструменти виокремлюються як найбільш впливові.

По-третє, досить цікавою є розроблена авторкою дослідницька концепція державної інноваційної політики (стор. 58-59 дисертації), особливої уваги заслуговує її візуалізація (рис. 1.8 дисертації), яка включає наступні складові: передумови та контекст; цілі; інструменти політики; зацікавлені сторони; дорожня карта секторальної інноваційної політики; заходи адаптації кращих міжнародних практик державної інноваційної політики та визначення векторів змін у національній політиці. В якості базових секторів конкурентної парадигми інноваційного розвитку національної економіки визначено інноваційний розвиток бізнес-середовища, інтелектуальна власність, інновації в промисловості, екоінновації, менеджмент інновацій, диджитал-інновації. Досить значимою з практичної точки зору є представлена вибірка кращої міжнародної практики реалізації секторальних перспектив із переліком країн, досвід яких в реалізації державної інноваційної політики є успішним і може бути використаний Україною в умовах післявоєнного відновлення національної економіки в рамках визначених секторів інноваційного розвитку. В авторефераті

досить поверхнево описана дослідницька концепція державної інноваційної політики, а її візуалізація взагалі відсутня.

По-черврте, у третьому розділі дисертації авторкою запропоновано загальнодержавні заходи державної інноваційної політики для реалізації пріоритетів інноваційного розвитку регіонів України у секторі «Екоінновації» (стор. 198-199 дисертації). Серед основних заходів, які б сприяли переорієнтації інноваційної політики сьогодення і були б націлені на впровадження екоінновацій на підприємствах та підвищення рівня ековідповідальності національного бізнесу, запропоновано створення та впровадження національної системи моніторингу ековідповідності. Було б доцільно більш ґрунтовно розглянути дану систему моніторингу ековідповідності, її особливості та доцільність впровадження в Україні.

По-п'яте, потребують більш чіткого обґрунтування рекомендації дисертантки щодо впровадження зелених облігацій як інструменту фінансування екологічно чистих проектів та стимулювання інноваційного розвитку країни (стор. 202-206 дисертації), оскільки, засвідчуючи позитивний досвід розвинених країн, необхідно враховувати, що в Україні сьогодні майже відсутнє нормативно-правове забезпечення, що відповідає екологічним пріоритетам країни, отже впровадження таких інструментів буде мати сумнівні результати.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти та науки України

Дисертація Франко Л.С. на тему «Державна інноваційна політика в контексті підвищення конкурентоспроможності економіки України» є цілісним, завершеним, самостійним, актуальним дослідженням, виконаним на належному теоретико-методичному рівні. Нові наукові положення, висновки та рекомендації, одержані у процесі проведеного дослідження та винесені на захист, в сукупності розв'язують важливе завдання – розроблення нових і розвиток існуючих методичних засад реформування державної інноваційної

політики України в контексті післявоєнного відновлення та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Дисертаційна робота за змістом, оформленням, теоретичною і практичною значущістю, науковою новизною повною мірою відповідає Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року, вимогам Міністерства освіти і науки України, що викладені у п. 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами). Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а її авторка Франко Людмила Сергіївна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансової діяльності
суб'єктів господарювання і державних установ,
проректор з наукової роботи
Національний університет
«Чернігівська Політехніка»

Вікторія МАРГАСОВА